

УДК 552.71/.72(292.48)

ПИТАННЯ МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ КОРЕЛЯЦІЇ РАНЬОДОКЕМБРІЙСЬКИХ КОМПЛЕКСІВ ПІВДЕННОЇ ЧАСТИНИ СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПЛАТФОРМИ

К.І. Свешніков

Московський університет дружби народів

E-mail: sveshn42@mail.ru

Доведено можливість кореляції ранньодокембрійських комплексів Українського щита, Воронежського, Волзько-Камського, Білоруського та Польського регіонів на підставі речовинних особливостей і стратиграфічного положення комплексів. Уперше розглянуто докембрійські утворення Польського регіону на формаційних засадах. З'ясовано, що найдавніші комплекси найбільше поширені в різних регіонах. Це свідчить про те, що на початкових стадіях розвитку фундамент Східноєвропейської платформи формувався як одна цілісна структура; лише в ході еволюції поступово відокремились структури другого порядку – геоблоки, кожний з яких розвивався порівняно автономно. З часом відмінності між геоблоками ставали дедалі більшими, однак певні структурні зв'язки все одно зберігались.

Ключові слова: кореляція ранньодокембрійських комплексів, Український щит, Волзько-Камський геоблок, Білоруська, Польська частини фундаменту Східноєвропейської платформи.

Східноєвропейська платформа охоплює територію близько десяти країн, і різні її частини досліджували в різний час із застосуванням різних схем розчленування. Тому дослідження закономірностей будови платформи загалом та її фундаменту зокрема неможливе без попередньої кореляції геологічних комплексів, відомих у різних країнах.

Сьогодні є декілька схем районування фундаменту платформи (С.В. Богданова, Ю.В. Богданов, Л.С. Галецький та ін.); усі вони ґрунтуються на виділенні в межах фундаменту так званих геоблоків (сегментів за С.В. Богдановою) – структур першого порядку. Розбіжності між дослідниками стосуються обмежень геоблоків у північній частині платформи. Будову південної частини всі вчені розуміють однаково – вона складена головно Воронежсько-Українським геоблоком, що на сході межує з південною частиною Волго-Камського геоблока, а на заході – з Польсько-Білоруським регіоном, який відповідає південній частині Свєкофенського сегмента, або Білорусько-Прибалтійського геоблока (рис. 1).

Питанням кореляції докембрійських комплексів цієї території, що простягається від Уралу до західного кордону Польщі, присвячена лише одна стаття [12]; автори інших публікацій обмежувались лише територією від Приуралля до Білоруського регіону [2, 7], розглядаючи лише стратифіковані підрозділи. З усіх цих регіонів найліпше відслонена і тому найліпше досліджена південно-західна частина Воронежсько-Українського геоблока, відома як Український щит (обмеження Українського щита не збігаються ні з якими ранньодокембрійськими структура-

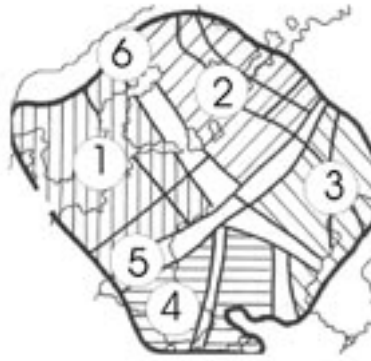

Рис. 1. Схема районування Східноєвропейської платформи [4].

ми – це лише територія, у межах якої фанерозойський платформний чохол має незначну потужність або його взагалі нема). У межах щита виділяють мегаблоки, чи райони, однак і вони є лише фрагментами ранньодокембрійських структур, що простягаються в субмеридіональному напрямі з “української” у “воронезьку” частини геоблока. Оскільки геоблок займає більшу частину площі на півдні платформи і його “українська” частина досліджена найліпше, то Український щит можна розглядати як еталонний регіон, з яким будемо порівнювати інші. Стратифіковані товщі щита належать до двох груп – ранньої однорідно метаморфізованих комплексів (так званих монофаціальних) та пізньої групи зонально метаморфізованих комплексів. Найбільшу частину площі Українського щита займають монофаціально метаморфізовані гранулітогнейсові та амфіболітогнейсові товщі (рис. 2). Щодо стратиграфічних співвідношень їх між собою є протилежні думки; услід за Є.М. Лазько та іншими дослідниками [8] ми вважаємо гранулітогнейсові комплекси найдавнішими утвореннями, однак для кореляції комплексів різних геоблоків це питання фактично не має вирішального значення.

Питання кореляції гранулітогнейсових комплексів. Переріз гранулітогнейсового комплексу *Українського щита* найліпше досліджений у західній частині. Тут найбільше поширені три потужні товщі (метаморфічні формації): 1) найнижче положення займає товща біотит-гранатових плагіогнейсів і гнейсів, складених силіманітом, кордієритом, графітом (кінцигітова формація); 2) стратиграфічно вище кінцигітової залягає гіперстенова гнейсово-кристалосланцева метаморфічна формація, представлена гнейсами та кристалічними сланцями з гіперстеном; 3) ще вище є так звана лейкогранулітова метаморфічна формація, складена досить строкатим переліком порід, серед яких переважають лейкократові біотитові та гранат-біотитові двопольовошпатові гнейси. З кожною із тих товщ, за даними Є.М. Лазька та інших дослідників [8, 9], просторово асоціюють ультраметаморфічні автохтонні гранітоїди, близькі за петрографічним складом до вмісних товщ, зокрема, з кінцигітовою формацією – гранатовмісні гранітоїди (так звані чудново-бердичівські), з гнейсово-кристалосланцевою – піроксеновісні гранітоїди (ендербіти), з лейкогранулітовою – лейкократові граніти до аляскітів.

Такі сполучення утворюють, за В.П. Кирилюком, гранітоїдно-метаморфічні асоціації (відповідно, кінцигіт-гранітову, гнейсоендербітову та граніт-лейкогранулітову), що формують “макрогоризонти”, за термінологією А.М. Лисака, в будові гранулітогнейсового комплексу. Вище залягає ще декілька формацій – високоглиноземно-кварцитова, мармур-кальцифірова, кондалітова (гнейси з силіманітом та іншими високоглиноземними мінералами), евлізівта (піроксенові гнейси та сланці), однак вони поширені на порівняно незначній площі і їх не супроводжують гранітоїди [9]. Загальна потужність комплексу становить не менше 10 км. Більшість дослідників припускає, що кристалічні сланці відповідають глибоко метаморфізованим вулканітам основного та середнього складу (за розрахунками В.Г. Пашенко, вони могли відповідати лужним океанічним базальтам), а високоглиноземні породи – продуктам кори звітрювання. Переріз гранулітогнейсового комплексу східної частини щита відрізняється певними деталями, однак загалом добре корелює з перерізом західної частини [8].

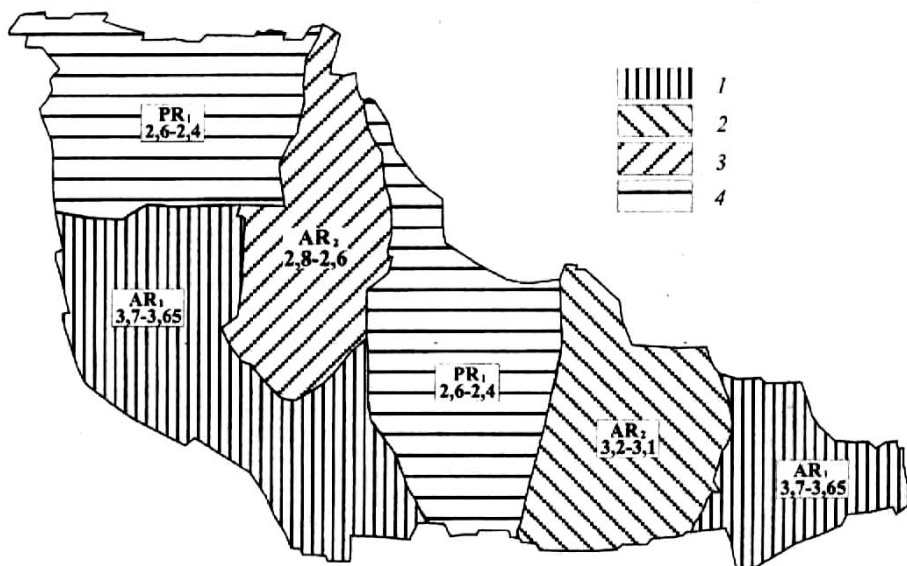

Рис. 2. Схема будови Українського щита, за М.П. Щербак та ін., 2004.
Комплекси: 1 – гранулітогнейсові; 2, 3 – амфіболітогнейсові; 4 – метатеригенні.

У межах “воронезької” частини Воронежсько-Українського геоблока всі товщі гранулітової фації метаморфізму об’єднані в брянську серію. Для детальних порівнянь їхнього перерізу з утвореннями Українського щита вони досліджені недостатньо; можна лише стверджувати, що перелік порід в обох випадках приблизно однаковий.

У будові гранулітогнейсового комплексу Волго-Камського геоблока знизу вгору виділяють дві серії – отрадненську та “більшечеремшанську” [3]. Отрадненська серія складена товщею піроксенових кристалічних сланців та гнейсів основного складу, що їх супроводжують тіла метаморфізованих габроїдів та ен-

дербітів. Цю товщу разом з ендербітами та метагброїдами, які з нею асоціюють, можна зачислити до базит-гранулітової асоціації. Стратиграфічно вище залягає асоціація біотит-гранат-силіманіт-кордієритовмісних кристалічних сланців та гнейсів, з якими тісно асоціюють ультраметаморфічні гранітоїди такого ж складу. Ця асоціація за всіма ознаками дуже подібна до кінцигіт-гранітової асоціації Українського щита. Наявність аналогів асоціацій, вищих за стратиграфічним положенням від кінцигіт-гранітової, у межах Волго-Камського геоблока поки що не доведена, однак таке припускають (повідомлення О.В. Постнікова).

У Білоруському регіоні, за [5], найнижче стратиграфічне положення займає щучинська серія. Нижча її частина – заборська товща – за всіма ознаками відповідає базит-гранулітової, в вища – дитвинська – кінцигіт-гранітової асоціаціям. Ще вище залягає рудьмянська товща, яка поєднує риси гнейсоендербітової та граніт-лейкогранулітової асоціацій. У схемі кореляції Н.В. Аксаментова [2] зроблено спробу корелювати не асоціації, а серії та світи. Відповідно, така схема є менш чіткою, проте і на її підставі можна стверджувати, що гранулітогнейсові комплекси Українського та Білоруського регіонів загалом корелюють між собою. Зазначимо, що Н.В. Аксаментова вбачає можливість виділення в складі рудьмянської товщі корелятив верхньої частини перерізу гранулітогнейсового комплексу України, тобто перерахованих вище формацій, які не супроводжують ультраметаморфічні гранітоїди.

Польський регіон, за [14], розділений на низку зон (stref). Східне положення займає Підляська (Підліська) зона, що безпосередньо межує з територіями Білорусі та України (рис. 3). У південно-східній частині цієї зони виділяють ганнянську (hannianska) і кшнннську (krznianska) серії, настільки діафторовані, що характер їхніх перерізів не з'ясований. Серед північних виходів у межах цієї ж зони східне положення займають кринковська (krunkowska) і бяловежська (białowieska) серії. Перша з них складена перешаруванням двох груп порід: а) піроксенових гнейсів, гранулітів, кристалічних сланців, амфіболітів; б) високоглиноземистих гнейсів типу кінцигітів, за [14], з біотитом, кордієритом, силіманітом, гранатом. Характерною особливістю порід першої групи є основний склад плагіоклазів (до № 80) і розвиток по гнейсах та сланцях основних ендербітів, які містять до 30 % піроксену. Отже, кринковська серія поєднує в собі ознаки двох асоціацій – базит-гранулітової та граніт-кінцигітової. Імовірно, серія відповідає перехідній частині перерізу між цими двома асоціаціями. Породи кринковської серії мають субмеридіональне простягання і занурюються в західному напрямі. Безпосередньо на південь по простягання серії бурінням відкриті амфіболіти, горнблендити, метагброїди (бяловежська серія). На підставі їхнього основного складу можна припускати належність цієї товщі також до базит-гранулітової асоціації.

У західному напрямі (тобто вище по стратиграфічній вертикалі) кринковську серію на півночі замінює войновська нижня (wojnowska dolna), а на півдні – наревковська (narewkowska). Перша складена гранатовмісними плагіогранітоїдами, які в значній кількості містять скіаліти плагіогнейсів з біотитом, гранатом, силіманітом, кордієритом, інколи андалузитом, а також скіаліти піроксен- та амфіболовмісних кристалічних сланців. Отже, перелік порід нижньої войновської серії близький до групи глиноземних порід у складі кринковської серії. Водночас вони відрізняються менш основним складом (плагіоклаз не перевищує № 40). Це

дає підстави зачислити нижню войновську серію до граніт-кінцигітової асоціації, до якої належить також чарногоньчанська (czarnohoczańska) серія, поширена безпосередньо на північ від нижньої войновської.

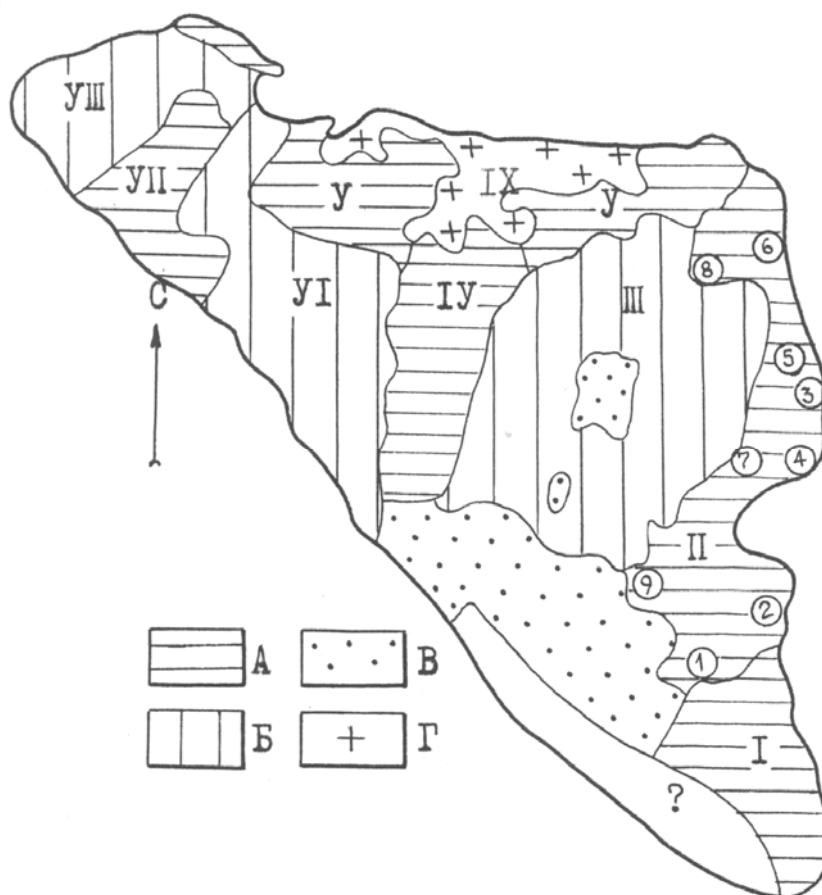

Рис. 3. Схема районування польської частини фундаменту Східноєвропейської платформи.

Розташовану на південь від нижньої войновської наревковську серію також вважають безпосереднім продовженням нижньої войновської. У її складі є дві групи порід: а) середні за складом (плагіоклаз № 30) біотит- та амфіболовмісні плагіогнейси, кристалічні сланці та амфіболіти, по яких розвиваються зеленкувато-сірі ендербіти, б) біотит-, гранатовмісні (до 10 % гранату) плагіогнейси та гнейси, по яких розвиваються світло-сірі гранітоїди такого ж складу. Породи першої групи становлять приблизно 30 % потужності перерізу серії і за складом найближче відповідають гнейсоендербітовій асоціації в місцях її діафторезу. Породи другої групи за всіма ознаками відповідають кінцигіт-гранітовій асоціа-

ції, а серія загалом, імовірно, – верхній частині її перерізу, перехідній до гнейсоендербітової асоціації. Представником гнейсоендербітової асоціації є, швидше за все, августовська (augustowska) серія, складена біотитовими та амфіболовими плагіогнейсами й амфіболітами, у незначній кількості амфіболовими кристалічними сланцями, що виникли внаслідок діафторезу порід гранулітової фації метаморфізму (подібний характер мають діафторити по гранулітах у Приазовській частині Українського щита). Найбільш західне положення в Підляській зоні займає немировська (niemirowska) серія, складена піроксен-роговообманково-плагіоклазо-вими гнейсами, лейкогранулітами, які містять згідні тіла піроксенітів. З метаморфічними породами тісно асоціюють гранатовмісні чарнокіти та аляскіти. Загальний кислий склад порід, широкий розвиток аляскітів з гранатом дають підстави корелювати цю серію з грануліт-лейкогранулітовою асоціацією Українського щита.

Отже, Підляська зона складена гранулітогнейсовим комплексом, у перерізі якого достатньо впевнено можна виділити гранітоїдно-метаморфічні асоціації, які відповідають характеристикам чотирьох згаданих вище асоціацій у західній частині Українського щита. Окрім Підляської зони, гранулітогнейсові комплекси на території Польщі формують Кашубську та, імовірно, Цехановську та Вармінську зони (рис. 4), однак для детальнішого розчленування їхніх даних недостатньо.

Питання кореляції амфіболітогнейсових комплексів. У межах *Українського щита* амфіболіто-гнейсові комплекси займають дві значні за розмірами території в Середньопридніпровському та Росинсько-Гікицькому районах. Їхня характеристика загальновідома, тому зазначимо лише, що в їхніх перерізах переважають біотито- й амфіболовмісні кристалічні сланці, плагіогнейси та амфіболіти. Ці товщі, як звичайно, інтенсивно мігматизовані й супроводжуються тілами плагіогранітоїдів з біотитом та амфіболом. Під час дослідження цих комплексів найскладніше – відокремити їх від діафторитів по гранулітогнейсових комплексах. Зокрема, у межах *Воронезького регіону* виділяють обоянську серію, яка за складом подібна до аульської серії Придніпровського району, однак природа обоянської серії не з'ясована – можливо, що в її складі об'єднані породи, прогресивно метаморфізовані в амфіболітовій фації, та діафторити по товщі гранулітової фації метаморфізму. В межах Волзько-Камського регіону імовірно представники амфіболітогнейсових комплексів поки що не відомі. Натомість у *Білоруському регіоні* до комплексів цього типу впевнено зачислено озерянську серію. У *Польському регіоні* значні площі між виходами гранулітогнейсових комплексів (Мазовецька, Добжинська, Поморська зони) практично не досліджені. На підставі геофізичних даних вважають, що всі ці території сформовані однотипними породними асоціаціями, у складі яких переважають гранітоїди. Гранітоїди досліджені свердловинами в південній частині Мазовецької зони. Це так звані пултуські (pułtuskie) та курпювські (kurpiowskie) біотитові, біотит-роговообманкові плагіограніти зі змінною кількістю мікрокліну та кварцу, через що їхній склад коливається від кварцових діоритів і тоналітів до гранодіоритів та плагіогранітів. Гранітоїди постійно містять скіаліти амфіболітів, і вся асоціація загалом дуже подібна до аульської серії та плагіогранітоїдів дніпропетровського комплексу Середньопридніпровського району, які її супроводжують.

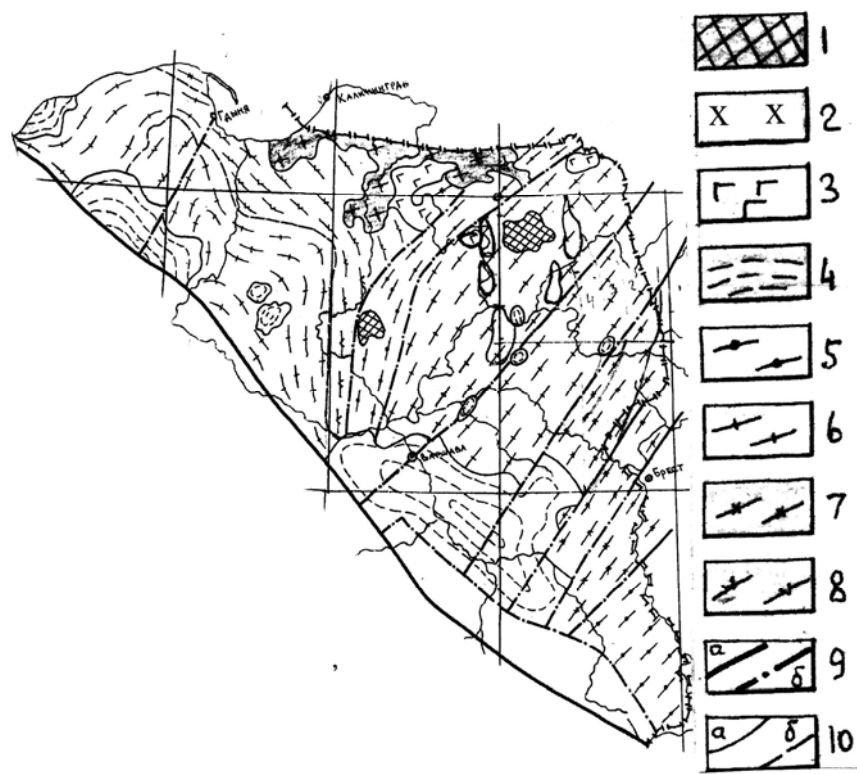

Рис. 4. Схема будови польської частини Східноєвропейської платформи.

Питання кореляції зонально метаморфізованих товщ. Стратиграфічно вище грануліто- та амфіболітогнейсових комплексів на території Українського щита залягають товщі зеленокам'яного (конксько-верхівцівська серія), метатеригенно-вулканогенно-хемогенного (криворізька серія, гуляйпільсько-осипенківський комплекс), метатеригенного (тетерівська серія) комплексів. Усі вони формують просторово відокремлені між собою негативні структури (западни, прогини), накладені на гранулітогнейсову чи амфіболітогнейсову основу. Характеристику цих комплексів наводили в літературі неодноразово [8 та ін.], вони достатньо добре вивчені, і питання можливої кореляції їх вирішені цілком надійно. Отже, порівняння комплексів цих типів на території всієї платформи засвідчило, що зеленокам'яні та метатеригенні комплекси поширені винятково в межах Воронезько-Українського та Карело-Кольського геоблоків. Метатеригенно-вулканогенно-хемогенні комплекси наявні в усіх геоблоках, однак лише у двох згаданих вище вони поширені достатньо. У південній частині Волзько-Камського геоблока комплексів цього типу взагалі нема, у Білоруському регіоні до зазначеного типу належить околівська серія, складена біотитовими, амфіболовими, кумінгтонітовими, гранат-біотитовими сланцями та мікрогнейсами, ма-

гнетитовими кварцитами, кальцифірами. У Польському регіоні відома низка западин, складених так званим кампіноським (kampiński) комплексом. Перерізи товщ, що виповнюють ці западини, дещо відрізняються між собою, тому їх зачисляють до різних серій – верхньої войновської (wojnowska górna), заблудовської (zabłudowska), ядовської (jadowska). Однак усі ці серії складені перешаровуванням метаосадових, пірокластичних і вулканічних порід, перетворених на метаморфічні сланці, які містять у різних кількісних співвідношеннях плагіоклаз, кварц, біотит, рогову обманку, кумінгтоніт, магнетит, мусковіт, серицит, хлорит, епідот. Тут же є кварцити й амфіболіти. Кампіноський комплекс за складом можна скорелювати з околівською серією Білорусі та гуляйпільсько-осипенківським комплексом України.

Схема кореляції ранньодокембрійських стратифікованих комплексів південної частини Східноєвропейської платформи наведена в табл. 1. Наголосимо, що радіологічні дослідження для монофаціально метаморфізованих комплексів Воронежсько-Українського та Волзько-Камського геоблоків дають архейський вік, а для подібних комплексів Білорусі – протерозойський. Можливо, що вік утворення подібних між собою комплексів поступово зменшувався в західному напрямі, однак стратиграфічна послідовність утворення різних за складом комплексів у кожному окремо взятому регіоні була практично однаковою.

Масивів інтрузивних гранітів, що подібні до відомих на Українському щиті в асоціації з метатеригенними комплексами (типу житомирських та кіровоградських), у Волзько-Камському, Білорусько-Прибалтійському, Польському регіонах, імовірно, нема (цікаво, що такі граніти відомі лише на щитах, тобто піднятих ділянках фундаменту платформи, і їх нема в “плитних”, тобто занурених частинах). Натомість у Польському регіоні, судячи з відомих даних, поширені представники гранітових, за [11], формацій (наприклад, наревковські граніти). Для цих гранітів польські дослідники доводять порфіробластичну будову і тісні зв'язки з мілонітами, що є характерною ознакою формацій гранітового типу.

Уздовж північних меж Воронежсько-Українського геоблока простежено низку вулканоплутонічних асоціацій так званого І-типу (клесівсько-осницька асоціація Волино-Поліського поясу на межі Українського щита та Білорусько-Прибалтійського регіону, стойло-миколаївська асоціація в північній частині Воронежського кристалічного масиву та ін.). На території інших геоблоків південної частини Східноєвропейської платформи подібних асоціацій нема. В межах Волино-Поліського поясу відомі також ще два пізніші геологічні комплекси. В центральній частині поясу розташований Житковицький горст, складений теригенно-вулканогенною товщею, відомою як житковицька серія. Ця товща утворена кварц-серицитовими, хлорит-серицитовими сланцями, які вище змінені ріолітами, трахіріолітами, в підпорядкованій кількості андезитами. Вік товщі – 1650–1840 млн років (дані Л.В. Суміна). Тут же є великий (близько 600 км²) Житковицький масив, складений породами трьох вікових генерацій: 1) кварцовими сієнітами, сублужними біотитовими та амфібол-біотитовими гранітами, 2) середньозернистими сублужними лейкогранітами, 3) дрібнозернистими аплітоподібними гранітами [1]. Радіологічний вік гранітів – 1850 ± 50 млн років (М.П. Щербак та ін., 1990), радіологічний вік ріолітів – 1650–1840 млн років (визначення Л.В. Суміна термоізохронним методом). Граніти та вулканіти близькі між собою за складом і утворюють комагматичну граніт-ріолітову асоціацію.

Таблиця 1
Схема кореляції метаморфічних комплексів Українського щита і суміжних територій

Структурні по- верхи	Метамор- фічні ком- плекси (К) та граніто- їдно-мета- морфічні асоціації (А)	Серії (С), комплекси (К), формації (Ф)					
		Білорусько- Прибалтійський гео- блок		Воронезько-Український геоблок		Волзько- Камський геоблок	
		Польський регіон	Білорусь- кий регіон	Український щит	Воронезь- кий регіон		
II	Метатери- генний К		Тетерів- ська С	Тетерівська, Інгуло-інгу- лецька С		Воронцов- ська С	
	Зеленока- м'яний К			Конксько- Верхівців- ська С	Михай- ловська С		
	Амфіболі- товий К	Мазовець- кий К	Озерян- ська С	Аульська, Росинсько- Тікицька С	Обоян- ська С		
I	Гранулітовий цоколь	Граніт-лей- когранулі- това А (ви- сокоглино- земні поро- ди)	Немирів- ська	Рудьян- ська	Лейкограну- літова Ф		
		Гнейсо-ен- дербітова А (породи середнього складу)	Августов- ська С		Гнейсо-крис- талосланцева Ф	Брянська С	
		Граніт-кін- цигітова А (високогли- ноземні по- роди)	Нижня войнов- ська С	Дитвин- ська С	Кінцигітова Ф		Больше- черемшан- ська С
		Ендербіт- базитова (основні породи)	Кринков- ська С	Заборська С			Отраден- ська С

Характерна особливість гранітів першої генерації наявність великих (до 2,5 см) концентрично-зональних кристалів мікрокліну, які нагадують овоїди в рапаківі; натомість перелік відмін дуже подібний до відмін східноприазовського комплексу східної частини щита (за [6]). На підставі зіставлення східноприазовського комплексу сублужних гранітоїдів, корсунь-новомиргородського та коростенського комплексів Українського щита ми вже висловлювали думку про значну подібність їх між собою і належність до однієї асоціації гранітоїдів так званого А-типу [13]. Дані білоруських дослідників щодо Житковицького масиву підтверджують обґрунтованість цього висновку.

Для гранітів другої генерації Житковицького масиву характерні мікропегматитові структури, що дає змогу назвати їх гранофіровими гранітами. Серед докембрійських гранітоїдів Польського регіону подібні ознаки мають утворення мазурського комплексу, які переважна більшість дослідників зачисляє до рапаківі-гранітів. За нашими спостереженнями, мазурські граніти дуже подібні лише до однієї з відмін, відомих у складі Коростенського масиву рапаківі, а саме – до так званих дивлінських граніт-порфірів. Найхарактернішою особливістю як дивлінських, так і мазурських гранітів є постійна наявність до 20–30 % мікропегматитового агрегату, який в інших відмінах трапляється лише в незначних кількостях. Подібні граніти відомі також у Литві (так звані Кабелія-граніти).

У табл. 2 наведено імовірні аналоги деяких гранітоїдів Польського регіону, які можна спостерігати у відслоненнях в західній частині Українського щита.

Таблиця 2

Схема зіставлення гранітоїдів Польського та західної частини Українського регіонів

Тип гранітоїдів	Польський регіон	Західна частина Українського щита
Гранофірові граніти	Мазурський комплекс	Дивлінські граніт-порфіри
Гранітитова Ф	Наревковські граніти	Корнінський масив Волині
Гнейсо-плагіо-гранітова Ф	Пултуські плагіогранітоїди	Плагіогранітоїди Росинсько-Тікицького району
Лейкогранулітова Ф	Аляскіти немирівської С	Аляскіти басейну р. Південний Буг
Гнейсоендербітова Ф	Ендербіти наревковської та августовської С	Ендербіти басейну р. Південний Буг
Кінцигіт-гранітова Ф	Гранатові гранітоїди чорногончанської та інших С	Чудново-бердичівські гранітоїди басейну р. Південний Буг

Утворення фундаменту у південно-західній частині платформи завершилося виникненням великих ізометричних западин – Бобруйської, Краснопольської на території Білорусі та Овруцької на території України, виповнених моласоїдними вулканогенно-теригенними відкладами раннього рифею з ізотопним віком 1265–1380 млн років [10]. Їхньому накопиченню передував етап розмиву та пенеупленізації території. Перші дві западини розташовані в осьовій частині Волино-Поліського поясу. Овруцька западина є за межами поясу, однак просторово збігається з одним із відгалужень поясу вздовж Прип'ятської системи розломів. З віддаленням від поясу подібні утворення невідомі ні в межах України, ні в межах Білорусі. Саме просторові зв'язки дають змогу пов'язувати закладання цих западин з життєдіяльністю Волино-Поліського поясу (імовірно, етапом його так званої релаксації) і зачисляти їх до фундаменту платформи.

Отже, на початкових стадіях розвитку фундамент Східноєвропейської платформи формувався як одна цілісна структура; лише в ході еволюції поступово відокремились структури другого порядку – геоблоки, кожний з яких розвивався порівняно автономно. З часом відмінності між геоблоками ставали дедалі більшими, однак деякі структурні зв'язки зберігались, про що свідчить подібність наймолодших за віком гранофірових гранітів у різних регіонах західної частини Східноєвропейської платформи.

1. *Аксаментова Н.В.* Магматизм и тектоническая позиция раннепротерозойского Осницко-Микашевичского вулканоплутонического пояса // Докл. АН Беларуси. 1996. Т. 40. № 1. С. 102–107.
2. *Аксаментова Н.В.* Тектоническая корреляция структурно-вещественных комплексов кристаллического фундамента Русской плиты // Литасфера. 2002. № 1 (16). С. 31–44.
3. *Богданова С.В.* Земная кора Русской плиты в раннем докембрии. М.: Наука, 1986. 224 с.
4. *Галецкий Л.С., Шмидт А.О., Титов В.К., Колосовская В.А.* Тектоника и металлогения Восточно-Европейской платформы на основе концепции геоблокового развития и активизации земной коры // Геол. журн. 1990. № 2. С. 49–56.
5. Геологическая карта кристаллического фундамента Белоруссии и прилегающих территорий. М-б 1:1 000 000. Объяснительная записка / Н.В. Аксаментова, И.В. Найденков. Минск, 1991. 78 с.
6. Докембрийская геология СССР / В.Я. Хильтова и др. Л.: Наука, 1988. 440 с.
7. Карта докембрийских геологических формаций Украинского щита. М-б 1: 500 000. Объяснительная записка / Гл. ред. Е.М. Лазько. Киев, 1990.
8. *Лазько Е.М.* и др. Нижний докембрий западной части Украинского щита. Львов: Вища школа, 1975. 236 с.
9. *Махнач А.С., Веретенников Н.В., Шкуратов В.И., Гулис Л.Ф.* Стратиграфическая схема рифея Белоруссии // Материалы по стратиграфии Белоруссии. Минск, 1981. С. 13–22.
10. *Свешников К.И.* Формационная принадлежность массивов порфирированных полосчатых гранитоидов // Изв. АН СССР. Сер. геол. 1985. № 6. С. 15–24.

11. *Свешников К.И., Рыка В.* Корреляция раннедокембрийских комплексов кристаллического фундамента юго-западной части Восточно-Европейской платформы // Геология метаморфических комплексов. Екатеринбург, 1998. С. 29–39.
12. *Свешников К.И., Бучинская А.В., Безверхний М.П.* Докембрийские гранитоидные ассоциации А-типа юго-западной части Восточно-Европейской платформы // Петрография на рубеже XXI века – итоги, перспективы. Ч. 2. Сыктывкар: Изд-во РАН, 2000. С. 324–326.
13. *Щербаков И.Б., Есипчук К.Е., Орса В.И.* и др. Гранитоидные формации Украинского щита. Киев: Наук. думка, 1984. 192 с.
14. *Skały platformy Prekambryjskiej w Polsce. Podłoże krystaliczne* // Red. A. Łaskiewicz. Warszawa, 1973.

PROBLEMS OF EARLY PRECAMBRIAN COMPLEXES INTER-REGIONAL CORRELATION IN THE EAST-EUROPEAN'S SOUTHERN PART

K.I. Sveshnikov

Peoples Friendship University of Russia

E-mail: sveshn42@mail.ru

The possibility of correlation Early Precambrian complexes widespread in the Ukrainian shield, Volgo-Kamsky geoblock, the Belarus and Polish regions is shown. For the first time Precambrian complexes of the Polish region are considered from the formational point of view. It is established, that the oldest complexes are more widely widespread in different regions than younger ones. It testifies that during the initial stages of development the platform basement was an integral structure. Later the basement had been divided for several geoblocks.

Eventually differences between geoblocks were increasing, but the certain structural connections all the same were kept.

Key words: Ukrainian shield, Volgo-Kamsky region, Voronezh region, Bielorussian region, Polish region, Early Precambrian complexes, correlation.

Стаття надійшла до редколегії 20.12.2007

Прийнята до друку 03.12.2008